Nr 1328

av fru Söder och herr Larsson i Staffanstorp angående de fria läromedlen.

De fria läromedlen är en viktig studiesocial förmån. Utvecklingen på läromedelsområdet har emellertid medfört att kostnaderna blivit ytterst betungande för kommunerna. Medan det tidigare vanligen bara fanns ett fåtal läroböcker i varje ämne, som utgjorde nära nog de enda läromedlen, har vi i dag i de flesta ämnen en stor variation av läromedel. Den kostnadsutveckling som orsakats härav har framkallat ett behov av att precisera kommunernas skyldigheter och elevernas rättigheter i fråga om läromedel.

Bestämmelser i ämnet finns i 27 § skolstadgan. De går i det väsentliga tillbaka på 1946 års regler om fria läroböcker m. m. i deras avfattning efter 1951 års revision. Som huvudregel fastslås i första stycket att elev i grundskolan skall i skälig omfattning tillhandahållas materiel som fordras för en tidsenlig undervisning. Andra stycket gör en skillnad mellan sådana läromedel som eleverna får som gåva och sådana som de får som lån. Denna gränsdragning är oskarp. Detta förhållande har blivit besvärande sedan de starka kostnadsökningarna för läromedel gjort det till en tvingande nödvändighet för kommunerna att söka efter alla möjligheter till besparingar. En fråga som aktualiserats är i vilken utsträckning kommunerna kan gå över till system med låneböcker. Oklarheten härvidlag har påtalats i flera sammanhang. Bl. a. har regeringsrätten i ett fall (RÅ 1971 not U 6; avseende Västervik) upphävt ett kommunalt beslut som stridande mot 27 § skolstadgan. Med anledning av motioner beslöt riksdagen förra året (UbU 1972:26) att genom ett tillkännagivande fästa regeringens uppmärksamhet på behovet av klarare regler.

Riksdagens framställning har ännu inte föranlett någon åtgärd av regeringen. Sedan den avlåts har även JO efter anmälan uttalat sig i ämnet (JO 1973 s. 479 ff.; avseende Södertälje). JO har framhållit att 27 § andra stycket skolstadgan inte är så utformat att det i dagens läge ger den ledning som behövs för gränsdragningen mellan vilka läro- och läseböcker som kommunen skall vara skyldig att tillhandahålla som gåva och vilka som får tillhandahållas som lån. Det är enligt JO:s mening olyckligt att författningstexten lämnar utrymme för sådan oklarhet, och han instämmer därför förbehållslöst i uppfattningen att en omarbetning av 27 § är påkallad. Det är enligt JO från allmän synpunkt mycket angeläget att en sådan omarbetning kommer till stånd snarast möjligt.

Vid en omarbetning av ifrågavarande regler bör, som utbildnings-

utskottet framhöll förra året, kommunerna ges ökad handlingsfrihet, med fasthållande vid huvudregeln i 27 § första stycket. Vissa synpunkter bör emellertid beaktas utöver vad utskottet anfört. Sålunda är det även angeläget att precisera elevernas rättigheter. Härvid måste iakttas att alla barn måste ha lika villkor att läsa och förkovra sig oberoende av föräldrarnas ekonomiska situation. Det får inte bli så att restriktivitet i tillhandhållande av läromedel i praktiken går ut över barn med mindre välsituerade föräldrar. Denna jämlikhetssynpunkt leder till att man bör överväga att något precisera kommunernas skyldigheter att tillhandahålla läromedel som lån. Går kommunerna i ökad utsträckning in för låneböcker, klassuppsättningar etc., måste det tillses att all materiel finns i så många exemplar att eleverna verkligen kan få tillgång till de läromedel de önskar. Att endast ha en klassuppsättning för fem parallellklasser är t. ex. klart otillfredsställande då det gäller böcker som har betydelse för elevernas hemarbete.

Med hänsyn till vad JO uttalat och till de kompletterande synpunkter som anförts här, utöver vad utbildningsutskottet uttalade förra året, synes det motiverat att riksdagen ånyo upptar den berörda frågan till behandling och gör en ny framställning till regeringen.

Av anförda skäl föreslås

att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t om en skyndsam omarbetning av bestämmelserna i 27 § skolstadgan om tillgång till läromedel i grundskolan, med beaktande av vad som anförts i motionen.

Stockholm den 26 januari 1973

KARIN SÖDER (c)

THORSTEN LARSSON (c)
i Staffanstorp